

nemaju prava na ostanak u zemlji "u koju su se divljački uvukli", ali je bio protiv da se oni silom uklanjaju ili da se prema njima postupi kao sa bespravnom, osvojenom masom. Iako je smatrao da bi oni mogli tu da ostanu kao srpski građani kojima se ne bi diralo u narodnost, ipak je konstatovao da "oni nama nisu potrebni". Jovanović je mislio da ni pravna nauka ne priznaje "da se takim zlikovačkim otimanjem može steći, ma šta bilo, kakvo pravo svojine, pa je i Srbija sa srpskim narodom u pravu da ne priznaje pravnu vrednost stanja koje je onako razbojnički stvoreno u onako značajnim delu naše otadžbine" (Jovanović, 1910–ih).

Posebno plodne godine u izdanjima o Albancima, njihovoj prošlosti, i naročito njihovoj "karakterologiji" bile su godine balkanskih ratova. Primarni politički cilj Srbije da izađe na Jadransko more, prenošenje ideja o ekspanziji sa juga (Solun) na jugozapad (Drač) nastalih iz uverenja o nemogućnosti ekonomskog i političkog opstanka male kontinentalne države, uslovalo je dnevno-političku potrebu davanja "naučnih" argumenata ovakvim zahtevima. Stari stereotipi o Albancima Kosova i Makedonije (Muhadžiri) sada su morali biti preneti na globalni plan, i generalna slika Albanaca morala je biti ujednačena u oceni njihove nesposobnosti za samostalni državni život kako bi se opravdala ekspanzija prema onim krajevima (kojima se stizalo do mora), a na koje se nikada nije odnosila priča o "oslobođenju braće". Interesantno je zapaziti da srpski intelektualci nacionalističke provenijencije koji su toliko pisali o "narodnosnom principu", "buđenju naroda", Balkanu koji pripada Balkancima, i posebno, koji su toliko zahtevali poštovanje prava svakog naroda na slobodu, nijedan od ovih principa nisu primenjivali na Albance, niti su smatrali da se ijedno od ovih prava i sloboda odnosi i na njih. Želja da se dokaže da Srbija ima sva prava da dobije deo Albanije kako bi imala svoje more bila je toliko jaka da se gubila svaka kritičnost čak i kod ozbiljnih autora. Ovaj zahtev manje je argumentovan srpskim "pravima", a više albanskom nesposobnošću za samostalan državni život. Njima bi, kao primitivnim i za državu nesposobnim, dodir sa srpskom civilizacijom u srpskoj državi bio samo od koristi. S druge strane, za potkrepljenje argumentacije uzimane su osnovne "karakterne" osobine Srba i Albanaca iz kojih su proisticala i određena "prava". Srpska borba za slobodu morala je, po shvatanju ovih autora, biti nagrađivana čak i teritorijama za koje nisu bili sigurni da im pripadaju, a albansko "razbojništvo" moralo je biti kažnjeno odricanjem prava na državu čak i tamo gde su samo oni živeli. Otuda se u ovom krilu intelektualne elite gotovo ne može naći autor koji bi podržavao pravo Albanaca da dobiju autonomnu državu. Naprotiv, takav zahtev tumačio se kao neprirodan i nepravedan element borbe uperen isključivo protiv Srbije i njenog napretka.

Povodom Prvog balkanskog rata Jovan Cvijić je objavio više članaka upravo sa ciljem da opravda ove političke zahteve. Pišući da "Stara Srbija izlazi uzanim pojasom na Jadransko more oko Skadra, Lješja i Drača" zalagao se za izgradnju železnice do obale (Cvijić, 1912), ali je primećivao "nezgodu" što bi ona prolazila kroz oblasti naseljene Albancima, naglašavajući da je poznato "nepoverenje ovoga naroda prema komunikacijama i poznato je kako se on lako uzbudi i da uzbuditi" (Cvijić, 1908). Beležio je da srpska vojska, idući prema "arbanaskoj obali" da zauzme pristaništa Medovu i Drač, nije naišla ni na kakav otpor kod Miridita koji su "stanovništvo od nereda, od krvne osvete" i "po opštem uverenju najdivljačnija plemena ne samo u Evropi" (Cvijić, 1912).

Radonić je pisao da ni za vreme raspadanja srpske carevine Albanci nisu pokušali da se odvoje u zasebnu državnu celinu već su živeli svojim plemenskim životom "ne osećajući ni najmanje potrebe niti imajući smisla za kakvu širu zajednicu", zaključujući da "oni nemaju sposobnosti da se uzdignu do pojma narodnosti". Tvrdio je da sve što je preko granice plemena "smatra se kao strano, tuđe neprijateljsko", iz čega je izveo zaključak da "o arbanaskom narodu kao celini u prošlosti, isto kao i danas, ne može biti govora". Dokazivao je da Albanci nisu mogli da "izbace iz svoje sredine ljude, koji bi u svoje ruke uzeli stvar Arbanasa", već su uglavnom bili pod »blagotvornim« uticajem srpske kulture, što je prekinuto turskom najezdom. Buneći se protiv stvaranja autonomne Albanije koja bi sprečila izlazak Srbije na more, Radonić je tvrdio da albanska narodnost nije nikada postojala, za albanskom državom Albanci "apsolutno ne osećaju potrebu, niti je sami mogu obrazovati", oni nisu pokazali "apsolutno nikakvih kulturnih težnji, nikakve volje ni podobnosti sa stvaranje kakve iole veće državne celine", i ne samo da žive kao u srednjem veku već su "poslednjih decenija u zlu još i dalje otišli". Bunio se što treba da budi "nagrađeni slobodom oni koji su, od kako ih je, bili branio nereda i nasilja i najžešći protivnici jednakosti i ravnopravnosti", i rezignirano zaključivao da "umesto da kao sastavni deo Turske, koja je slomljena, budu pripojeni balkanskim savezima, gde će kao ravnopravni građani uživati sve blagodeti kulture i civilizacije, za njih se predlaže avtonomija" (Radonić, 1912).

Vladan Đorđević je nazivao Albance "evropskim crvenokožima", Drač srpskim pristaništem, a albansku državu koju Austrija i Italija "hoće na silu Boga da stvore" smatrao je žalosnom epizodom u "krvavom ali veličanstvenom balkanskom eposu". Đorđević se pitao: "da neće celo naprezanje Austrije i Italije, da naprave državu od ovih evropskih crvenokoža, ostati jalovo; da neće kolosalna šteta, koju će time Velike Sile naneti same sebi, biti tako isto velika kao što je velika nepravda koju time nanose balkanskim državama". Dokazujući da je primitivizam Albanaca nepremostiva prepreka za stvaranje države, čudio se što "za ljude koji ne znaju ni šta je so, i koji za šećer misle da je sneg, dokazuju danas da oni znaju šta je Otadžbina i da bi bili gotovi za nju poginuti". Videći u budućoj albanskoj državi samo prepreku za napredak Srbije, on je pisao da su velike sile odlučile da "od ovih lenjih divljaka naprave nezavisnu državu, samo da ometu u napredovanju druge vredne i hrabre narode, koji su svojom snagom i radom stvorili za ciglih 100 godina kulturne države". Mada je čitavu knjigu pisao sa namerom da argumentuje opravdanost srpskog izlaska na more, osećao je potrebu da navede i korist za Evropu od nepostojanja albanske države, tvrdeći da bi autonomna Albanija bila u Evropi nova muhamedanska država, "a to bi bio anahronizam za današnju kulturu Evrope i njene ideale". Zato je po njemu kolonijalni princip bio jedini način za rešenje albanskog problema jer "samo strana država mogla bi u Albaniji napraviti reda i pokušati da od Albanaca napravi jedan narod". Pitajući se "kako mogu ljudi bez svesti o tome da su ikada sastavljali naročiti narod,